

BLUMENBACHOVA STATISTIKA PRIMORSKE IZ LETA 1816

Janez Cvirn

(Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino)

Avtor ugotavlja, da podatki o številu hiš in prebivalstva, ki jih je v svojem statističnem pregledu primorskega gubernija v listu *Vaterländische Blätter* navedel znani geograf in statistik Wenzel Carl Wolfgang Blumenbach - Wabruschek (1791–1847), v glavnem izvirajo iz francoskega popisa prebivalstva leta 1811.

Po reinkorporaciji Ilirskih provinc so avstrijske oblasti 9. oktobra 1814 oblikovale poseben gubernij Primorje (Küstenland) s sedežem v Trstu, ki je obsegal območje reške, tržaške in goriške kresije. Ker so se glede teritorialnega obsega in notranje upravne razdelitve primorskega gubernija celo v publikacijah Kozmografičnega inštituta (biroja) na Dunaju pojavljali napačni podatki, je Blumenbach poleti 1816 v listu *Vaterländische Blätter* objavil podroben statistični pregled primorskega gubernija po okrožjih, distriktih, okrajih in glavnih občinah. Pri delu je Blumenbach upošteval vsa temeljna načela statistike, kot jih je v svoji *Theorie der Statistik* (1804) navajal August Ludwig Schlözer. Ob upoštevanju najrazličnejših virov se je oprl predvsem na uradne podatke, jih kritično ovrednotil in na novo preračunal. (Po lastnih navedbah je z delom končal 3. maja 1816.)

Temeljni vir Blumenbachovega statističnega pregleda so bili podatki francoskega štetja prebivalstva iz leta 1811, na katere se je na več mestih tudi skliceval. Z njihovo pomočjo je npr. "popravlil" napačne navedbe o obsegu reškega okrožja (po podatkih uradnega glasila Kozmografičnega biroja naj bi slednji – razen otokov – obsegal le ozek primorski pas "med Reko in Novim") in natančno definiriral obseg istrskega distrikta. Na podlagi podatkov, ki jih je našel v članku (poddelegata) Dominica Cattanija, je npr. na novo preračunal površino kvarnerskih otokov. Tudi pri pregledu števila hiš in števila prebivalstva se je Blumenbach oprl predvsem na francosko štetje. Na nivoju okrajev in glavnih občin so namreč podatki o številu hiš in prebivalstva identični s podatki francoskega štetja iz leta 1811.

Zdi se, da je Blumenbach podatke iz francoskega popisa (1811) le "preračunal" v skladu z novo upravno razdelitvijo. Posamezni komentarji o številu prebivalstva v nekaterih distriktih pa dajejo slutiti, da je imel na razpolago tudi nove podatke, ki jih je pridobil od avstrijskih oblasti. Tako je npr. pri številu prebivalstva v okraju Tržič/Monfalcone, ki naj bil štel 7.183 prebivalcev, navedel: "Nach der französischen Tabelle vom Jahre 1811 waren 7.060 Einwohner in der Graffschaft Monfalcone".